

Livsmedelsstrategin missar de stora miljömålen

I en långsiktigt hållbar strategi för våra livsmedel borde det vara centralt att minska vår verkliga klimatpåverkan, förbättra våra odlingsjordar, öka den biologiska mångfalden, stoppa giftspridning och rädda Östersjön. Men detta missar regeringen i sin nya livsmedelsstrategi, som är alltför mycket en renodlad produktionsstrategi där man i grunden kör på ungefär som vanligt.

Varje minut lever vi av vad som växer och odlas på vår jord. Det gäller oberoende av om det är grönsaker, spannmålsprodukter eller en köttbit vars näringsinnehåll gått via en djurmage innan det blivit mat på vårt bord. Den gröna soldrivna växten är egentligen den enda producenten på vår jord. Allt annat är konsumtion av ändliga resurser. Vår långsiktiga överlevnad är beroende av balans mellan den soldrivna primärproduktionen och vår konsumtion.

Därför är det så förödande att just jordbruket blivit en av vår tids största miljöbelastare och förbrukare av naturens resurser. Själva markkapitalet, den bördiga jorden och vår vattenförsörjning, som ska försörja allt fler människor, är hotade basresurser som utarmas genom det industriella jordbruket. Detta jordbruk drivs också till stora delar av fossil energi. Maten på våra bord står för närmare hälften av den globala uppvärmningen. Jordbruket står också för en betydande del av övergödningproblemen i Östersjön.

Men det här ska vi inte främst anklaga dagens strävsamma och hårt arbetande jordbrukare för. De är snarare offer för en ekonomi som förutsätter alltmer rovdrift på jordens resurser och ständigt ökad konsumtion.

I Sverige har en lång rad jordbrukspolitiska beslut med prispress och tvångsmässig strukturrationalisering ända sedan 1960-talet drivit fram en kortsiktig industrialisering av jordbruket, som alltjämt fortgår. De senaste 20 åren har antalet mjölkgårdar minskat med drygt 75 procent och antalet svingårdar med 90 procent, samtidigt som produktionen varit densamma och vår köttkonsumtion ökat till dagens rekordhöga nivå. Vi är idag också alltför beroende av både importerade matprodukter och importerad konstgödsel och importerat djurfoder för vårt eget lantbruk. Det skapar miljöbelastningar både här och i andra länder, och samtidigt en situation där vi numera bara klarar oss några veckor om gränserna skulle stängas.

Det var inte så länge sedan Sverige var självförsörjande på mat, genom ett i stort sett fossilfritt lantbruk och ett fungerande kretslopp av näringsämnen som skapas genom balans mellan djurhållning och växtodling med biologisk kvävefixering. Även idag kan ett modernt lantbruk anpassas till grundläggande naturlagar. Det finns väldokumenterade och väl fungerande exempel på detta, inte minst i Södertäljetrakten. Men regeringens livsmedelsstrategi kommer istället att förstärka de mekanismer och strukturer i jordbruket som skapar miljöproblem och är ohållbara i längden.

För att exempelvis nå klimatmålen från Paris-mötet 2014 behöver vi minska vår klimatpåverkan med 80 procent, vilket kräver genomgripande förändringar inte minst av matkonsumtionen och jordbruket. I regeringens livsmedelsstrategi och handlingsplan finns i praktiken inget som tillnärmelsevis kan ge en sådan minskning. Handlingsplanen saknar också de åtgärder som faktiskt krävs för att den ökning av ekologisk odling, som trots allt finns med i planen, verkligen ska kunna ske.

Vi behöver nu en betydligt mer hållbar livsmedelsstrategi baserad på kretslopp av egna förnyelsebara resurser för att kunna rädda hav och klimat och även för att öka Sveriges självförsörjningsgrad på riktigt.

Artur Granstedt

Professor emeritus

Docent i ekologiskt lantbruk och koordinator för Östersjöprojektet BERAS